

مؤلفه‌های مؤثر بر بازنمایی شخصیت و مکتب شهید قاسم سلیمانی در تولیدات رسانه‌ای و ارائه الگوی مفهومی

مصطفی کارگر*

رضا کارگر**

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر ارائه الگوی مفهومی از مؤلفه‌های مؤثر بر بازنمایی شخصیت و مکتب شهید سلیمانی در تولیدات رسانه‌ای است.

روش: روشی که این مقاله برای تبیین این مفهوم و ارائه الگو به کار گرفته است روش تحلیل مضمون است.

یافته‌ها: پژوهش حاضر با بررسی‌های به عمل آمده از گفتار اندیشمندان، بزرگان و دوستان شهید و همچنین بررسی کتب، مقالات، صفحات خبری و گفتگوهای پیرامون شخصیت و مکتب شهید سلیمانی به ۱۷۰ مفهوم اولیه و بعد از بررسی و تجمیع به ۱۲۴ مضمون اولیه و سپس به هفت مضمون پایه و در نهایت به یک مضمون محوری در این زمینه دست یافته است.

نتیجه‌گیری: براساس مؤلفه‌های به دست آمده رسانه‌هایی مانند رسانه‌های محیطی، چاپی، پخش، تعاملی و پراکنده می‌توانند در بازنمایی شخصیت و مکتب شهید سلیمانی به‌عنوان یک اسطوره ملی در عرصه‌های داخلی و جهانی اثرات مثبتی را به‌طور واقعی در ذهن مخاطبان خود بگذارند.

کلیدواژه‌ها: شهید قاسم سلیمانی، شخصیت و مکتب، مؤلفه‌های مؤثر، رسانه، تولیدات رسانه‌ای.

مقدمه

امروزه در عصری زندگی می‌کنیم که توجه به کوچک‌ترین حرکات، مخصوصاً در عرصه رسانه بسیار حائز اهمیت است. برای این‌که حرکت اجتماع اسلامی در مسیر درست خود به‌سوی مقصد نهایی به پیش برود و در اصطکاک با نیروی‌های ارتجاعی و بازدارنده تغییر جهت ندهد و به‌سوی راه‌های غیراسلامی منحرف نشود؛ باید همواره یک حرکت فکری پیش‌رو، آن را رهبری کند تا بینش‌های اصیل اسلامی را در سطوح مختلف جامعه گسترش دهد و پایه‌های عقیدتی و سنگرهای ایدئولوژیک مردم مسلمان را استحکام بخشد و حملات و یورش‌های تبلیغاتی بیگانگان را که گاهی از درون جامعه نیز به‌وسیله عمال فریب‌خورده تأیید یا اجرا می‌شود؛ دفع نماید. مجموعه اقدامات و افتخارآفرینی‌های شهید قاسم سلیمانی در دوران چهل ساله انقلاب اسلامی، ایشان را به چهره‌ای بین‌المللی و نماد مقاومت تبدیل کرده است (دهقانی و پاشایی، ۱۳۹۹، ۱۳). نوعی نگاه جهانی و فرامرزی از کلام رهبر معظم انقلاب در جریان سازبودن مکتب و راه شهید سلیمانی برای داخل و خارج این مرزوبوم به چشم می‌خورد. ایشان در جایی چنین می‌فرمایند: «به حاج قاسم سلیمانی، شهید عزیز، و به ابومهدی، شهید عزیز، به چشم یک فرد نگاه نکنیم؛ به آن‌ها به چشم یک مکتب نگاه کنیم. سردار شهید عزیز ما را با چشم یک مکتب، یک‌راه، یک مدرسه درس‌آموز، با این چشم نگاه کنیم آن‌وقت اهمیت این قضیه روشن خواهد شد، قدر و قیمت این قضیه روشن خواهد شد» (خامنه‌ای، ۱۳۹۸/۱۰/۲۷). لذا بررسی مکتب شهید قاسم سلیمانی به‌عنوان مکتبی جهان‌شمول،

انسانی، معنوی و الگوساز یکی از ضرورت‌های اساسی جامعه امروزی ماست. با عنایت به این موارد، پژوهش حاضر با این هدف به رشته تحریر درآمده است که با بررسی اسنادی از نگاه سایر اندیشمندان و متفکران که به نگارش مقالات و کتب مرتبط با موضوع پرداخته‌اند الگوی مفهومی از مؤلفه‌های مؤثر بر بازنمایی شخصیت و مکتب شهید قاسم سلیمانی در تولیدات رسانه‌ای ارائه شود است. روشی که این مقاله برای تبیین این مفهوم و ارائه الگو به کار گرفته است روش تحلیل مضمون است.

مفهوم مکتب

واژه مکتب (جمع آن مکاتب) در لغت به معنای جای کتاب خواندن، دبیرستان و جایی که در آن نوشتن می‌آموزند و دفترخانه و جایی که در آن کودکان را تعلیم می‌کنند و خواندن و نوشتن و جز آن می‌آموزانند و سبق می‌دهند (دهخدا، ۱۳۴۲)، و جای درس خواندن، مدرسه (معین، ۱۳۸۶)، و در جای درس دادن (عمید، ۱۳۹۰)، به کار می‌رود اما در اصطلاح تعاریف مختلفی از واژه مکتب شده است. شاید بتوان بهترین تعریف را در کلام شهید مطهری یافت. ایشان در تعریف مکتب می‌گوید: «یک تئوری کلی و یک طرح جامع و هماهنگ و منسجم است که هدف اصلی کمال انسان و تأمین سعادت همگانی است و در آن خطوط اصلی و روش‌ها، بایدها و نبایدها، خوب‌ها و بدها، هدف‌ها و وسیله‌ها، نیازها و دردها و درمان‌ها، مسئولیت‌ها و تکلیف‌ها مشخص است و منبع الهام تکلیف‌ها و مسئولیت‌ها برای همه افراد می‌باشد و نوع برداشت و طرز تفکری که یک مکتب درباره جهان و هستی عرضه می‌نماید، زیرساز و تکیه‌گاه فکری آن مکتب به شمار می‌رود» (مطهری، ۱۳۹۶، ۴۶). زارعی در این باره می‌گوید اگر بخواهیم معنای مکتب را در عبارتی کوتاه بیاوریم و بدین وسیله مقصود خود را از «مکتب سلیمانی» بیان کنیم، باید بگوییم: «مجموعه‌ای از اعتقادات محکم و منسجم، رفتارهای مرتبط برخاسته از اعتقادات، خلیات و نموده‌های منبعث از اعتقادات و اعمال به گونه‌ای که از فرد شخصیتی الگو و جامع ارائه می‌دهد. سردار سلیمانی واقعاً مصداق چنین انسانی بود» (زارعی، ۱۳۹۸، ۸). به طور کلی اگر بخواهیم از مکتب سخن بگوییم مواجه هستیم

با یک جهان‌بینی و باور انسانی که به تفسیر انسان و جهان می‌پردازد؛ هنجارهای انسانی را مشخص و معین می‌سازد؛ نیاز انسان را به جهان‌بینی برطرف و در نهایت نظام ارزشی برای زیستن و چگونگی زیستن ارائه می‌کند لذا درست معرفی کردن مؤلفه‌های شخصیت این شهید به‌عنوان یک مکتب در رسانه با تمام ابعاد خود می‌تواند تأثیرات متفاوتی در روند رشد و تربیت نسل جدید و قدیم و حتی در سایر عرصه‌های جهانی داشته باشد.

مفهوم بازنمایی

واژه بازنمایی در لغت چنین معنا شده است: «Presentation از واژه لاتین praesens اخذ شده است که متشکل از پیشوند prae یعنی Infront (در جلو) و esse یعنی be (بودن) است. ریشه و معنای فعلی این واژه (عرضه، ارائه، معرفی، اجرا، نمایش) به وضوح دال بر حضور مطلق چیزی است که فرآیند presentation در موردش اعمال می‌شود. Presence (حضور) که صفت مشتق از آن است نیز خود کاملاً گویای این است. اما پیشوند re در representation چه تغییری در معنای اولی ایجاد می‌کند؟ representation نیز از repraesentare لاتینی وام گرفته شده که متشکل از پیشوند re به معنای again (دوباره) و back (عقب) و لغت praesentare منشأ present است. بنابراین بازنمایی چیزی جز تکرار مجدد عمل نمایش نیست. اما همین تکرار ظاهراً ساده، نتایج گسترده مفهومی‌ای بر جای می‌گذارد. در معادل‌های مصطلح representation (بازنمایی) متضمن نوعی غیبت است؛ زیرا این کلمه بر حسب تعریف به معنای حضور مستقیم و بی‌واسطه (present) نیست، بلکه مستلزم به حضور آوردن چیزی غایب از طریق عمل بدل آوردن است، مستلزم احضار مجدد چیزی که حضور ندارد. بنابراین در فرآیند نمایش، ابژه با حضور بی‌واسطه، ارائه می‌شود، اما بازنمایی به دلیل غیبت ابژه، نیازمند دخالت یک واسطه‌ی میانجی است» (مهدوی‌فر، ۱۳۹۳، ۲). ریچارد دایر در رابطه با بازنمایی در رسانه‌ها می‌گوید: ساختی که رسانه‌های جمعی از جنبه‌های مختلف واقعیت مثل افراد، مکان‌ها، اشیاء، اشخاص، هویت‌های فرهنگی و دیگر مفاهیم مجرد ایجاد می‌کنند. تجلی بازنمایی‌ها ممکن است به صورت گفتاری، نوشتاری یا

تصاویر متحرک باشد (دایر^۱، ۲۰۰۵، ۱۸). رسانه‌های عامه‌پسند همچون سینما، تلویزیون، روزنامه‌ها و مجلات، از وجوه اصلی زندگی روزمره در مدرنیته اخیر به شمار می‌آیند. به مدت بیش از نیم قرن، آن‌ها نه فقط منبع اصلی اطلاعات بوده‌اند، بلکه نقش خطیری در شکل دادن به پندارهای افراد درباره جهان پیرامونی‌شان داشته‌اند (بنت^۲، ۱۳۹۳، ۱۱۹). مفهوم بازنمایی از مفاهیم کلیدی در مطالعه تمام انواع رسانه‌ها به‌ویژه در مطالعه فیلم‌های سینمایی است. این مفهوم عمیقاً به بحث‌های مربوط به نمایش واقعیت ارتباط پیدا می‌کند؛ زیرا سعی بسیاری از متون رسانه‌ای بر این است که واقعی به نظر برسند. اما آنچه ما در نزد خود واقعی می‌پنداریم، خارج از بازنمایی وجود ندارد، این موضوع جدای از این امور واقعی و تجربی است که در جهان اطراف ما روی می‌دهند. منظور از آن چیزی است که ما در قضاوت شخصی یا جمعی خود می‌پذیریم یا رد می‌کنیم (محمدپور، ۱۳۹۱، ۹). امروزه مفهوم بازنمایی جایگاه جدید و مهمی در مطالعات فرهنگی یافته است. بازنمایی معنا و زبان را با فرهنگ پیوند می‌زند. بازنمایی یعنی استفاده از زبان برای گفتن چیزهایی معنادار درباره جهان یا نمایاندن جهان به دیگران. بازنمایی بخش اصلی فرآیندی است که به‌واسطه آن فرآیند، معنا تولید و میان اعضای یک فرهنگ مبادله می‌شود. بازنمایی عبارت است از کاربرد زبان، نشانه‌ها و تصاویری که معرف چیزها هستند (هال^۳، ۱۳۹۱، ۳۱). بنابراین یکی از مفاهیم بنیادی در مطالعات رسانه‌ای مفهوم بازنمایی است. رسانه‌ها از این راه و روش حوادث و واقعیت‌ها را نشان می‌دهند. به‌طورکلی بازنمایی را می‌توان ساختی که رسانه‌های جمعی از جنبه‌های مختلف واقعیت مثل افراد، مکان‌ها، اشیاء، هویت‌های فرهنگی و دیگر مفاهیم ایجاد می‌کنند، تعریف کرد.

مفهوم رسانه

واژه رسانه (media) در لغت به معنای، (به فتح راء) حسرت و افسوس و تأسف، (به کسر راء) وسیله رساندن (دهخدا، ۱۳۴۲)، هر وسیله‌ای که مطلب یا خبری را به اطلاع مردم

1. Dyer.
2. Bennett.
3. Hall.

می‌رساند مانند رادیو، تلویزیون و روزنامه (عمید، ۱۳۹۰)، هر وسیله انتقال‌دهنده (معین، ۱۳۸۶)، به کار می‌رود که با توجه به عرف امروز معنای حسرت، افسوس و تأسف کاربردی ندارد و بیشتر معنای دوم که وسیله رساندن پیام است به کار می‌رود. در اصطلاح برخی رسانه را چنین تعریف کرده‌اند: رسانه وسیله‌ای برای نقل و انتقال اطلاعات، ایده‌ها و افکار افراد یا جامعه (امیر تیموری، ۱۳۹۴، ۵۴). رسانه یک واسطه عینی و عملی در فرآیند برقراری ارتباط است و دو نوع کارکرد آشکار و نهان برای آن وجود دارد که کارکرد آشکار آن یعنی این‌که رسانه محل برخورد پیام و گیرنده پیام است. اما کارکرد پنهان رسانه یعنی برقرارکننده جریان ارتباط و پیام‌رسانی (سورین^۱ و تانکارد^۲، ۱۳۹۶، ۴۵۰-۴۵۱). منظور از رسانه به هر نوع وسیله و امکاناتی که شرایط ارتباط و انتقال پیام را فراهم می‌نماید و شامل کلیه وسایل ارتباط جمعی و فردی شامل نوشتاری، دیداری، شنیداری، اینترنت و... می‌باشد. همزمان با رشد و گسترش علم در جهان شاهد به‌کارگیری وسایل ارتباط جمعی و رسانه‌ها هستیم تا جایی که رسانه‌ها وسیله‌ای جهت اعمال سیاست‌ها و قدرتهای زور مدار می‌باشند و در بهره‌گیری از رسانه‌ها جهت القای اندیشه‌ها و شکل‌دهی سلاقی و علائق ملت‌ها و شیوه تغییر زندگی آن‌ها شاهد رقابتی سرسام‌آور از سوی حکومت‌ها علی‌الخصوص غول‌های سیاست و اقتصاد هستیم (یونسکو، ۱۳۸۸، ۴۳). جایگاه بسیار مهم رسانه‌های جمعی و گستره نفوذ آن‌ها در حیات بشر انکارناپذیر است امروزه دیگر این بشر نیست که فکر می‌کند چگونه بپوشد، چگونه بخوابد و چگونه زندگی کند بلکه این رسانه‌های جهانی هستند که این برنامه‌ریزی‌ها را برعهده گرفته‌اند (یوسف‌زاده و دیگران، ۱۳۹۴، ۳۳). با تعاریفی که صورت گرفت امروزه نقش مهم رسانه در بازنمایی شخصیت شهید سلیمانی به‌خوبی مشخص می‌شود. رسانه با تمام ابعادش می‌تواند الگویی موفق از مردی که یک مکتب بود را به نمایش بگذارد. رسانه‌های جمعی به‌عنوان نیرویی تأثیرگذار می‌توانند ضمن تثبیت افکار، اعتقادات، اصول معانی، ارزش‌ها، هنجارها و اخلاقیات، موجبات اصلاح در نگرش‌های عمومی نسبت به سنت‌ها،

1. Severin.
2. Tankard.

آداب و رسوم اجتماعی، روندها و رویه‌ها، تفریح و کار، رفتارها، ابداعات، دانش‌ها، ابزارها، فناوری‌ها، مهارت‌ها، سبک‌های زندگی، زبان، هنر، قوانین، نمادها و نهادهای اجتماعی را فراهم آورند. در واقع، رسانه‌های جمعی از طریق ایستارها، الگوهای رفتاری، اصلاح تفاسیر شناختی، جامعه‌پذیری ارزش‌ها، تهییج احساسات، جهت‌دهی به افکار عمومی، شکل‌دهی به باورها، تصاویر و ذهنیات اجتماعی، از توان مهندسی فرهنگی برخوردارند (خورشیدیان و دیگران، ۱۳۹۳، ۶)

نوع‌شناسی در تولیدات رسانه‌ای

امروزه رسانه‌ها صرفاً به‌عنوان یکی از نهادهای فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر دیگر قلمروها تلقی نمی‌شوند، بلکه فضا و چارچوبی فراهم می‌آورند که فرهنگ، سیاست و اجتماع در آن جریان می‌یابد. امروزه معناسازی و تولید و اشاعه تصاویر و نشانه‌های رسانه‌ای این پدیده را به مهم‌ترین متغیر شکل‌گیری تصورات ذهنی و تحولات نوظهور عینی مبدل ساخته است؛ به‌گونه‌ای که تقسیم‌بندی‌ها و گونه‌سازی‌های تاریخی و اجتماعی عمدتاً حول محور ارتباطات و رسانه شکل می‌گیرد و نام‌گذاری برهه‌های زمانی چون دهکده جهانی، جامعه اطلاعاتی، جامعه شبکه‌ای و ... بر بنیان خصلت‌ها و ویژگی‌های ارتباطی و رسانه‌ای صورت می‌گیرد (مهدی‌زاده، ۱۳۹۳، ۱۱). در عصر جدید، همزمان با پیشرفت تکنولوژی، رسانه‌ها در سایه این پیشرفت گسترش بیشتری یافتند و رسانه‌های جدید در قیاس با رسانه‌های پیش از خود به مراتب پیشرفته‌تر و فراگیرتر شدند. به این ترتیب پیشرفت تکنولوژی ناگهان رسانه‌هایی از نوع جدید را به ارمغان آورد که تأثیرشان بسیار محسوس‌تر از رسانه‌های سنتی بود. با حضور این رسانه‌ها در زندگی مردم، فرهنگ، اخلاق، تفکر، دین، هنر و همه ابعاد زندگی بشر تغییر کرد (دیباچی و رئیس میرزایی، ۱۳۹۰، ۳). جابری در نوشتاری انواع رسانه‌ها را چنین تقسیم‌بندی می‌کند:

رسانه‌های چاپی (روزنامه، نشریات، مجلات و...)

رسانه‌های محیطی (تابلوهای تبلیغاتی نصب‌شده در شهرها، آگهی اتوبوس و...)

رسانه‌های پخش (رادیو، تلویزیون و...)

رسانه‌های تعاملی (اینترنت)

رسانه‌های پراکنده موضعی (نمایشگاه‌ها، بوسترها، بروشورها، کاتالوگ‌ها، جوایز و...)

(جاری، ۱۳۹۱، ۱۰).

روش‌شناسی پژوهش

روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش مطالعه اسنادی است در این مسیر سعی می‌شود از نگاه سایر اندیشمندان و متفکران که به نگارش مقالات و کتب مرتبط با موضوع پرداخته‌اند استفاده و در ارائه الگوی مفهومی از آن‌ها بهره‌برداری شود. روش تحلیل اطلاعات نیز تحلیل مضمون خواهد بود. بروان و کلارک تحلیل مضمون را بدین شکل معرفی می‌کنند؛ روشی برای شناسایی تحلیل گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی از این روش برآیندی برای تحلیل داده‌های متنی داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (بروان^۱ و کلارک^۲، ۲۰۰۶، به نقل از مختاریان‌پور، ۱۳۹۱، ۱۶۳). تحلیل مضمون روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است که کاربرد گسترده‌ای دارد. این روش فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند. تحلیل مضمون صرفاً روش کیفی خاصی نیست، بلکه فرایندی است که می‌تواند در اکثر روش‌های کیفی به کار رود. به‌طورکلی تحلیل مضمون روشی است برای دیدن متن، برداشت و درک مناسب از اطلاعات ظاهراً نامرتب، تحلیل اطلاعات کیفی، مشاهده نظام‌مند شخص، تعامل، گروه، موقعیت، سازمان و یا فرهنگ و تبدیل داده‌های کیفی به کمی (خنifer و مسلمی، ۱۳۹۶، ۴۹)، در واقع این روش هم برای بیان واقعیت و هم برای تبیین آن به کار می‌رود (عابدی جعفری و دیگران، ۱۳۹۰، ۱۵۷).

1. Braun.
2. Clarke.

یافته‌ها

مؤلفه‌های مؤثر در بازنمایی شخصیت و مکتب شهید سلیمانی

در این قسمت مطابق روش تحلیل تعیین شده برای پژوهش به بررسی مؤلفه‌های مؤثر در بازنمایی شخصیت و مکتب سلیمانی می‌پردازیم لذا طبق مراحل تحلیل مضمون که دارای سه بخش کدگذاری توصیفی، کدگذاری تفسیری و یکپارچه‌سازی است پیش می‌رویم.

کدگذاری توصیفی

در این نوع کدگذاری، در گام ابتدایی به هر گزاره‌ی مرتبط، یک کد اولیه که گویا، مفسر و تلخیص شده آن باشد اختصاص داده می‌شود و در گام دوم با تجمیع و تفکیک کدهای اولیه، آن‌ها را در ذیل مضامین اولیه طبقه‌بندی می‌کنیم.

کدگذاری اولیه

بعد از بررسی‌های به عمل آمده از گفتار اندیشمندان، بزرگان و دوستان شهید و همچنین بررسی کتب، مقالات، صفحات خبری و گفتگوهای پیرامون شخصیت و مکتب شهید سلیمانی به ۱۷۰ مفهوم اولیه رسیدیم که برای نمونه برخی را در جدول ذیل می‌آوریم.

کد مفهوم	گزاره	مفهوم اولیه
۱	سال‌ها مجاهدت مخلصانه و شجاعانه در میدان‌های مبارزه با شیاطین و اشرار عالم و سال‌ها آرزوی شهادت در راه خدا، سرانجام سلیمانی عزیز را به این مقام والا رسانید و خون پاک او به دست شقی‌ترین آحاد بشر بر زمین ریخت.	- تلاش بی‌وقفه در دوران خدمت. - اخلاص. - شجاعت. - روحیه شهادت‌طلبی.

<p>- ایمان به خدا.</p>	<p>سردار سپهبد شهید سلیمانی، نمونه عینی انسان مؤمن به خدا بود که تمام ویژگی‌های مؤمن را می‌توان در او یافت.</p>	<p>۲</p>
<p>- نبوغ نظامی. - تلاش برای حل بحران‌ها. - توجه به مسائل فرهنگی.</p>	<p>سردار شهید حاج قاسم سلیمانی را نباید یک چهره نظامی صرف دانست. درست است که او یک نابغه نظامی بود و در سخت‌ترین شرایط جنگی همواره راه‌حلی برای برون‌رفت از بحران داشت، با این حال هیچ‌گاه از مسائل فرهنگی غافل نبود.</p>	<p>۳</p>
<p>- روحیه سلحشوری و جنگندگی.</p>	<p>او در جنگ‌ها علاوه بر هدایت مقاطع مختلف عملیاتی از طریق استقرار در قرارگاه‌ها، در نهایت شجاعت و بی‌باکی در خطوط مقدم حضور می‌یافت. او عاری از هرگونه ترسی در مواجهه با دشمن در معرکه‌ها و میادین نبرد بود.</p>	<p>۴</p>
<p>- صفای باطن. - مهربان. - لطافت روحی. - حماسه‌سازی در میدان نبرد. - جامعیت برآمده از عقلانیت. - شجاعت. - دیپلمات برجسته و قوی.</p>	<p>دارا بودن صفای باطن و مهربانی و لطافت روحی در کنار صلابت و حماسه‌سازی که ایشان در میدان جنگ نسبت به دشمنان داشت، ترکیب زیبایی می‌آفریند. اگر سردار مهربان بود، براساس یک خصلت شخصیتی فردی نبود، بلکه عقلانیت دینی ایجاب می‌کرد که مهربان باشد و خدمت بکند. اگر ایشان نمی‌ترسید، بخاطر عقلانیت دینی است که کار را به دست خدا می‌داند. اگر شهید سلیمانی مذاکره‌کننده</p>	<p>۵</p>

	قوی در دیپلماسی بود، بخاطر عقلانیتی است که از دین پیدا کرده بود که باید مذاکره‌کننده قوی باشد.	
۶	مکالمه مسئولین منطقه با او و خبر دادن از نزدیک شدن داعش به آنان و استمداد جستن از او و حضور برق آسایش در میانه میدان در کم‌ترین زمان ممکن و شکستن محاصره‌های که حلقه آن توسط داعش دمام تنگ‌تر می‌شد تنها یکی از خاطرات ماندگاری است که می‌توان از آن با شگفتی یادکرد.	
۷	کتاب‌خوانی یکی از برنامه‌های همیشگی او بود. علاوه بر مطالعه مطالب مستند، به خواندن رمان‌ها و داستان‌هایی که سرگذشت‌های درس‌آموزی را حکایت می‌کردند می‌پرداخت. مخصوصاً آثار مربوط به زندگی شهیدان را با حسرت و اشتیاق می‌خواند و هر جا که به وجد می‌آمد در حاشیه کتاب مطلبی می‌نوشت تقریرهای او بر کتاب‌هایی که خوانده است خواندنی است. به شعر و ادبیات و هنر علاقه‌مند بود و به تماشای فیلم‌های فاخر می‌نشست و مشوق کارگردانان و هنرمندانی بود که در به تصویر کشیدن خصال برجسته انسانی می‌کوشیدند.	

استخراج مضامین اولیه

بعد از بررسی، تحلیل و تجمیع مفاهیم اولیه به ۱۲۴ مضمون اولیه رسیدیم که در جدول ذیل آورده شده‌اند.

مضامین اولیه	
زندگی هدفمند	ایمان به خدا
وفادار به پیمان	خشوع در نماز
توکل حقیقی	امانت‌دار
یاری کردن مردان خدا	پناهگاه دیگران
اطاعت از خدا و رسول	پاک‌دستی
جهاد با مال و جان	نپذیرفتن ولایت کافران
رحماء بینهم	اشدء علی الکفار
شجاعت	به عدالت حکم کردن
هوشمندی	تیزبینی
اخلاص	خروج از مدار فردیت
ولایت‌مداری	ساده‌زیستی
فراجناحی بودن	دفاع از مظلومان
تربیت یافته اسلام و مکتب امام	محبوبیت جهانی
سرباز بدون مرز	دین‌داری انقلابی
بلاگردان مقدسات و حریم‌های مقدس	جهان‌وطنی بودن
عمل‌گرایی	حفظ کرامت مستضعفان
نبود تضاد بین حرف و عمل	نصیحت به زبان فهم مخاطب
اهل مطالعه مستمر	داشتن نقش سفیر فرهنگی
آگاه به شرایط زمانه	منتقد ادبی دلسوز

روحیه سلحشوری و جنگندگی	نبوغ نظامی
ارادت و تمسک به اهل بیت	روحیه شهادت طلبی
سخت کوشی	دیپلماتی برجسته و قوی
دقت نظر در امور	نظم و انضباط
به هنگام عمل کردن	سرعت عمل در کارها
علاقه به فرهنگ و هنر	بیان تأثیرگذار
اعتدال	روحیه انقلابی
سادگی و صفا	سنجیدگی و تدبیر در امور
ارتباط با جوانان	مردمی بودن
خوش خویی	آرامش و طمأنینه
درک عمیق از حقیقت دنیا و آخرت	ارتباط عمیق با خانواده
فرمانده بی ادعا	توجه به اصل کمال طلبی
شهادتی بابرکت	مقاومت حکیمانه
توجه به خودشناسی	مشورت و درایت
توجه به مردم شناسی	توجه به خداشناسی
استقامت	شناخت دقیق دشمن
دیده باز	نداشتن حسن نیت به دشمن
ولایت افزایی	نداشتن احساس عجز در مقابله با دشمن
بدون درنگ به میدان آمدن	عزم و اراده پولادین در دین
شهادت طلبی	مجاهدت بدون توقف
ایمان راسخ	عامل قدرت نمایی امت اسلامی
مدیریت جهادی	یاد خدا در دل جنگ
یاری کننده دین	توجه به دعا

صفای باطن	مهربان
لطافت روحی	حماسه‌سازی در میدان نبرد
تواضع و فروتنی فوق‌العاده نسبت به دیگران	جامعیت برآمده از عقلانیت
مقاومت در مقابل دشمنان	دشمن‌شناسی قوی
رسیدگی به خانواده شهدا دفاع مقدس	کارکردن در اوج ناامیدی
تثبیت‌کننده ولایت فقیه	تلاش بی‌وقفه در دوران خدمت
حفظ روحیه معنوی بعد از دفاع مقدس	حفظ تقوا در سالیان خدمت
نترس بودن در برابر دشمن	تدبیر مؤثر در میدان‌های سیاسی و نظامی
مراقبت از حدود شرعی	چهره بین‌المللی مقاومت
عظمت شهادت در نتیجه بزرگی جهاد	دوری از تظاهر و ریا
توجه به مسلمانان منطقه و جهان	توجه به مسائل فرهنگی در عین مشغولیت
دستگیری از نیازمندان	رصد مسائل داخلی و خارجی
تلاش برای رفع بحران‌ها	سرباز ولایت
بصیرت عمارگونه	توجه به خانواده‌های شهدای مدافع حرم
اثرگذاری بر افراد پیرامون	دانش تخصصی
شهرت‌گزیزی	مبارزه با غرب‌زدگی
اولویت‌دادن منافع ملی بر شخصی	اتکاء به ظرفیت‌های داخلی
مسئولیت‌پذیری	چهره نافذ
قاطعیت در عین لطافت	میدانی بودن
مبارزه با استکبار	وحدت‌آفرینی

کدگذاری تفسیری

در این بخش با اتخاذ رویکرد استقرایی ۱۲۴ مضمون اولیه با تلفیق و تجمیع به ۷

مضمون پایه تقلیل یافته است.

ردیف	مضامین اولیه	مضامین پایه
۱	<p>نپذیرفتن ولایت کافران - ولایت مداری - فراجناحی بودن - تربیت یافته اسلام و مکتب امام - دین داری انقلابی - جهان وطنی بودن - مبارزه با استکبار - دیپلماتی برجسته و قوی - اعتدال - مقاومت حکیمانه - شناخت دقیق دشمن - نداشتن حسن نیت به دشمن - ولایت افزایی - مقاومت در مقابله با دشمنان - تثبیت کننده ولایت فقیه - تدبیر مؤثر در میدان های سیاسی و نظامی - بصیرت عمارگونه - وحدت آفرینی - عامل قدرت نمایی امت اسلامی</p>	مؤلفه های سیاسی
۲	<p>زندگی هدفمند - جهاد با مال و جان - شجاعت - نبود تضاد بین حرف و عمل - اهل مطالعه مستمر - روحیه سلحشوری و جنگندگی - روحیه شهادت طلبی - سخت کوش - نظم و انضباط - سادگی و صفا - آرامش و طمأنینه - خوش خویی - ارتباط عمیق با خانواده - توجه به خودشناسی - استقامت - مجاهدت بدون توقف - شهادت طلبی - صفای باطن - مهربان - لطافت روحی - تواضع و فروتنی فوق العاده نسبت به دیگران - جامعیت برآمده از عقلانیت - نترس بودن در برابر دشمن - شهرت گریزی - چهره نافذ - قاطعیت در عین لطافت</p>	مؤلفه های شخصیتی
۳	<p>تیزبینی - هوشمندی - سرباز بدون مرز - عمل گرایی - آگاه به شرایط زمانه - نبوغ نظامی -</p>	مؤلفه های شغلی

	<p>دقت نظر در امور - سرعت عمل در کارها - به هنگام عمل کردن - سنجیدگی و تدبیر در امور - فرمانده بی ادعا - مشورت و درایت - دیده باز - نداشتن احساس عجز در مقابله با دشمنان - بدون درنگ در میدان آمدن - حماسه سازی در میدان نبرد - کارکردن در اوج ناامیدی - تلاش بی وقفه در دوران خدمت - رصد مسائل داخلی و خارجی - تلاش برای رفع بحرانها - دانش تخصصی - میدانی بودن - مدیریت جهادی</p>	
مؤلفه های اعتقادی	<p>ایمان به خدا - خشوع در نماز - وفادار به پیمان - توکل حقیقی - اطاعت از خدا و رسول - اخلاص - ارادت و تمسک به اهل بیت - درک عمیق از حقیقت دنیا و آخرت - توجه به اصل کمال طلبی - توجه به خداشناسی - عزم و اراده پولادین در دین - ایمان راسخ - یاد خدا در دل جنگ - توجه به دعا - یاری کننده دین - حفظ روحیه معنوی بعد از دفاع مقدس - حفظ تقوا در سالیان خدمت - مراقبت از حدود شرعی - دوری از تظاهر و ریا</p>	۴
مؤلفه های اقتصادی	<p>پاک دستی - ساده زیستی - اولویت دادن منافع ملی بر شخصی - اتکاء به ظرفیت های داخلی</p>	۵
مؤلفه های فرهنگی	<p>اشداء علی الکفار - رحماء بینهم - محبوبیت جهانی - بلاگردان مقدسات و حریم های مقدس - داشتن نقش سفیر فرهنگی - منتقد ادبی دلسوز - روحیه انقلابی - شهادتی بابرکت - اثرگذاری بر</p>	۶

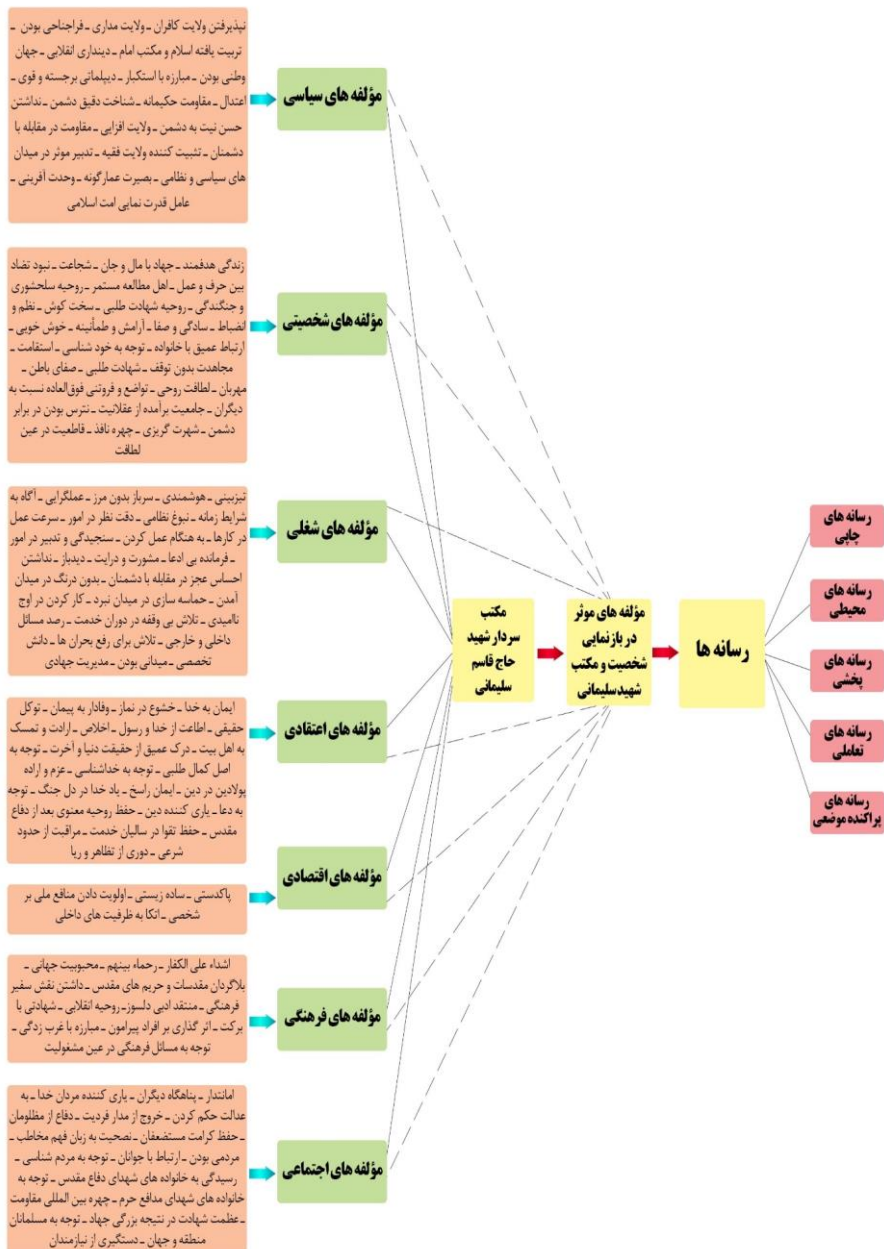
	افراد پیرامون - مبارزه با غرب زدگی - توجه به مسائل فرهنگی در عین مشغولیت	
مؤلفه‌های اجتماعی	امانت‌دار - پناهگاه دیگران - یاری‌کننده مردان خدا - به عدالت حکم کردن - خروج از مدار فردیت - دفاع از مظلومان - حفظ کرامت مستضعفان - نصیحت به زبان فهم مخاطب - مردمی بودن - ارتباط با جوانان - توجه به مردم‌شناسی - رسیدگی به خانواده‌های شهدای دفاع مقدس - توجه به خانواده‌های شهدای مدافع حرم - چهره بین‌المللی مقاومت - عظمت شهادت در نتیجه بزرگی جهاد - توجه به مسلمانان منطقه و جهان - دستگیری از نیازمندان	۷

یکپارچه‌سازی

در این مرحله تلاش شده است ۷ مضمون پایه به یک مضمون محوری تبدیل شود.

مضمون محوری	مضامین پایه	ردیف
مکتب شهید قاسم سلیمانی	مؤلفه‌های سیاسی مؤلفه‌های شخصیتی مؤلفه‌های شغلی مؤلفه‌های اعتقادی مؤلفه‌های اقتصادی مؤلفه‌های فرهنگی مؤلفه‌های اجتماعی	۱

۶. الگوی مفهومی مؤلفه های مؤثر بر بازنمایی شخصیت و مکتب شهید قاسم سلیمانی در تولیدات

رسانه ای

نتیجه‌گیری

شهید قاسم سلیمانی به‌عنوان فخر و مباهات نظام جمهوری اسلامی ایران و جامعه تشیع با افتخار آفرینی در دوران دفاع مقدس و پس از آن حضور در فرماندهی نیروی قدس و نقش آفرینی در دفاع از حرم و مقابله با اقدامات تروریستی دولت‌های استعمارگر و خنثی کردن نقشه‌های آن‌ها در منطقه غرب آسیا به چهره‌ای بین‌المللی و نماد مقاومت تبدیل شد که پس از سال‌ها مجاهدت، سرانجام به آرزوی دیرین خود یعنی شهادت رسید. سردار شهید حاج قاسم سلیمانی به‌عنوان یکی از پدیده‌های عرصه مقاومت و سیاست جهان معاصر مطرح است و از آن جایی که شخصیت و عملکرد این شهید که برجسته‌ترین قله‌های دستاوردهای انسانی و معنوی را به‌عنوان یک عنصر انقلابی که بالاترین سطوح قابل تصور را توانسته طی کند نشان می‌دهد، نقش مهم رسانه در بازنمایی مؤلفه‌های زندگی، حرکت و عملکرد این شخصیت به‌خوبی مشخص می‌شود. اکنون که جامعه اسلامی از وجود این سرمایه ارزشمند بی‌بهره مانده است، برای ارائه الگو از شخصیت این شهید و الا مقام و تبدیل مکتب شهید سلیمانی به مکتبی همگانی و جهان شمول، توجه به مؤلفه‌های ارزشمند این الگوی موفق تربیت‌شده اسلام و مکتب امام بسیار حائز اهمیت است. پژوهش حاضر با بررسی‌های به عمل آمده از گفتار اندیشمندان، بزرگان و دوستان شهید و همچنین بررسی کتب، مقالات، صفحات خبری و گفتگوهای پیرامون شخصیت و مکتب شهید سلیمانی به ۱۷۰ مفهوم اولیه و بعد از بررسی و تجمیع به ۱۲۴ مضمون اولیه و سپس به هفت مضمون پایه (مؤلفه‌های سیاسی، مؤلفه‌های شخصیتی، مؤلفه‌های اجتماعی، مؤلفه‌های فرهنگی، مؤلفه‌های اقتصادی، مؤلفه‌های شغلی، مؤلفه‌های اعتقادی) و در نهایت به یک مضمون محوری با عنوان مکتب سردار شهید قاسم سلیمانی در این زمینه دست یافته است. ذهن عاملین و تولیدکنندگان محصولات رسانه‌ای در بازنمایی شخصیت‌های برجسته و اسطوره‌سازی از آن‌ها گاهی سوگیری شخصی پیدا می‌کند و ممکن است از مسیر واقعی در بازنمایی شخصیت موردنظر منحرف شوند و این حادثه در ذهن مخاطبانی که به‌دنبال الگوگیری از زندگی و مکتب این اسطوره‌ها هستند خلل‌ها و انحرافات را به وجود می‌آورد. بر این اساس

این پژوهش مؤلفه‌هایی را به دست آورده که سایر رسانه‌های ما در انواع مختلف رسانه‌های محیطی، چاپی، پخش، تعاملی و پراکنده با توجه به نتایج به دست آمده در این پژوهش می‌توانند در بازنمایی شخصیت و مکتب شهید سلیمانی به‌عنوان یک اسطوره ملی در عرصه‌های داخلی و جهانی اثرات مثبتی را به‌طور واقعی در ذهن مخاطبان خود بگذارند.

منابع

۱. امیر تیموری، محمدحسن (۱۳۹۴). رسانه‌های یاددهی - یادگیری: شناسایی، انتخاب، تولید و کاربرد. تهران: انتشارات ساوالان.
۲. بنت، اندی (۱۳۹۳). فرهنگ و زندگی روزمره. ترجمه لیلا جوافشانی و حسن چاووشیان. تهران: انتشارات اختران کتاب.
۳. سورین، ورنر جوزف؛ تانکارد، جیمز دبلیو (۱۳۹۶). نظریه‌های ارتباطات. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۴. جابری، الهه (۱۳۹۱). بررسی نظر ناشران، کارشناسان و مخاطبان در خصوص انواع رسانه‌های ارتباط جمعی در فروش و معرفی کتاب (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). مشهد: دانشگاه بین‌المللی امام رضا علیه‌السلام، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، مشهد
۵. خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۸، ۲۷ دی). خطبه‌های نماز جمعه تهران. دسترسی در ۱۳۹۹/۱۰/۱۸ از وبسایت: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=44695>
۶. خورشیدیان، رائیکا؛ سوخکیان، هدایت؛ چوپانکاره، وحید؛ اژدری، علیرضا؛ امامی، جمشید (۱۳۹۳). نقش رسانه‌ها در هدایت فرهنگ عمومی (بررسی جریان مد در جامعه). مطالعات بین‌رشته‌ای در رسانه و فرهنگ، ۴(۲)، ۷۳-۸۹.
۷. خنیفر، حسین؛ مسلمی، ناهید (۱۳۹۶). اصول و مبانی روش‌های پژوهش کیفی. تهران: انتشارات نگاه دانش.
۸. دهقانی‌پوده، حسین؛ پاشایی هولاسو، امین (۱۳۹۹). تدوین الگوی فرماندهی شهید قاسم سلیمانی، مدیریت اسلامی، ۲۸(۲)، ۱۳-۳۷.
۹. دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۴۲). لغت‌نامه دهخدا. تهران: دانشگاه تهران.
۱۰. دیباجی، محمد؛ رئیس میرزایی، زهرا (۱۳۹۰). پرداختن به فلسفه رسانه. مطالعات بین‌رشته‌ای در رسانه و فرهنگ، ۱(۲)، ۴۹-۶۵.
۱۱. زارعی، سعدالله (۱۳۹۸). کنکاشی مقدماتی در مکتب سلیمانی. مطالعات راهبردی جهان اسلام، ۲۰(۳)، ۵-۱۵.

۱۲. عابدی جعفری، حسن؛ تسلیمی، محمدمسعود؛ فقیهی، ابوالحسن؛ شیخزاده، محمد (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود داده‌های کیفی. اندیشه مدیریت راهبردی. ۵(۲)، ۱۵۱-۱۹۸.
۱۳. عمید، حسن (۱۳۹۰). فرهنگ عمید. تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر.
۱۴. کریمی، عباس (۱۳۹۳). بررسی صنعت فرهنگی و پیامدهای آن در آموزش رسانه‌ای بر مبنای دیدگاه تئوری پردازان انتقادی با تأکید بر دیدگاه هورکهایمر و آدرنو (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه خوارزمی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، تهران
۱۵. مطهری، مرتضی (۱۳۹۶). انسان و ایمان (مقدمه‌ای بر جهان‌بینی اسلامی). تهران: انتشارات صدرا.
۱۶. مطهری، مرتضی (۱۳۹۲). جهان‌بینی توحیدی (مقدمه‌ای بر جهان‌بینی اسلامی). تهران: انتشارات صدرا.
۱۷. مهدوی‌فر، محمدرضا (۱۳۹۳). بازخوانی مسئله بازنمایی سینمایی به میانجی تمثیل و نماد (پایان‌نامه کارشناسی ارشد) دانشگاه هنر، دانشکده سینما و تئاتر، تهران
۱۸. معین، محمد (۱۳۸۶). فرهنگ معین. تهران: انتشارات زرین.
۱۹. محمدرپور، احمد؛ ملک صادقی، مریم؛ علیزاده، مهدی (۱۳۹۱). مطالعه نشانه‌شناختی بازنمایی زن در فیلم‌های سینمایی ایران (مطالعه موردی فیلم‌های سگ‌کشی، چهارشنبه سوری، کافه ترانزیت). مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۸(۲۹)، ۴۱-۷۰.
۲۰. مهدی‌زاده، سیدمحمد (۱۳۹۳). نظریه‌های رسانه اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی. تهران: انتشارات همشهری.
۲۱. هال، استوارت (۱۳۹۱). معنا، فرهنگ و زندگی. ترجمه احمد گل محمدی. تهران: انتشارات نشر نی.
۲۲. یونسکو (۱۳۸۸). صنایع فرهنگی: مانعی بر سر راه آینده فرهنگ. ترجمه مهرداد وحدتی. تهران: انتشارات مؤسسه نگاه معاصر.
۲۳. یوسف‌زاده، حسن؛ اسلامی‌تنها، اصغر؛ غمامی، سیدمحمدعلی (۱۳۹۴). درآمدی بر ارتباطات از منظر اسلام؛ الگوی رسانه مطلوب. قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام.
24. Braun, V. & Clarke, V.(2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, Vo1. 3, No. 2, Pp. 77-101.
25. Dyer, Richard (2005). White in Film Theory: Critical Concept in Media and Cultural Studies, Volum 3. P18.

